

Thema

Lees je Bijbel van A tot Z

J.J. Burger

Een poosje terug verscheen het boekje *HoogTijd voor de bijbel*.¹ Een boeiend boekje, waarin op allerlei manieren het bijbellezen gepromoot wordt. Opmerkelijk is echter, dat in dit boekje meer gesproken wordt over het dát, dan over het wát van het bijbellezen. Want *wat* lezen wij, als we de Bijbel open doen? Lezen we, bijvoorbeeld aan de hand van een dagboek, losse bijbelpassages? Lezen we af en toe een bijbelboek achter elkaar, om daarna weer iets anders te lezen? Deze vraag komt in dit boekje nauwelijks aan de orde. Al valt tussen de regels wel te lezen dat veel christenen vandaag meestal losse bijbelboeken of -gedeelten lezen.

Aan de ene kant kun je daar blij om zijn. Want *HoogTijd voor de bijbel* maakt ook duidelijk dat er kerkleden zijn die het zó druk hebben, dat ze helemaal niet aan bijbellezen toekomen. Wat is het dan waardevol dat velen de christelijke gewoonte hoog houden om elke dag in Gods Woord te lezen. En toch... Want als veel gelovigen de Bijbel slechts gedeeltelijk lezen, wat gaat er dan gebeuren in de kerk? Ik waag het te poneren dat we dan vroeg of laat geestelijk aan bloedarmoede gaan lijden. Vandaar dit artikel, dat de stelling wil verdedigen dat het van levensbelang is, dat wij in ons persoonlijk omgaan met onze Vader in de hemel niet maar bijbelgedéélten, maar héél de Bijbel lezen. Van A tot Z.

Enkele gegevens

Eeuwenlang bestond in Nederland de christelijke gewoonte dat thuis de Bijbel werd gelezen, meestal van A tot Z. Elke dag, wanneer het eten op was, kwam de Bijbel op tafel. Liefst drie keer per etmaal. En de Schrift werd gelezen, van Genesis 1 tot en met Openbaring 22. En was de Bijbel uit, dan begon je opnieuw. Er werd wel eens wat overgeslagen (het Hooglied bijv.); kerkelijke feestdagen doorbraken het ritme; gezinnen hadden soms rond verjaardagen of op zondag eigen tradities. De kinderbijbel doorbrak soms een aantal jaren het patroon. Maar meestal ging toch vroeg of laat heel de Bijbel open.

Als ik het goed zie, slijt deze traditie hard uit. Dat een gezin nog driemaal per dag samen aan tafel zit, is voor velen uitzonderlijk geworden. Sommige gezinnen eten alleen nog in de weekenden gezamenlijk. Onder die omstandigheden wordt het steeds moeilijker de Bijbel van A tot Z te lezen. Als de tussenpozen tussen het lezen te groot worden, raak je de draad kwijt. Het bijbelleespatroon verschuift dan ook. In *HoogTijd voor de bijbel* staat een klein onderzoek² over het huidige bijbelleesgedrag. Daaruit blijkt, dat vandaag de dag 62 procent van de bijbellezers gebruik maakt van een dagboek en ruim een kwart een bijbelleesrooster hanteert.³

Men leest dus veelal niet meer heel de Bijbel. Veertig procent van de mensen geeft aan vooral uit het Nieuwe Testament te lezen.⁴ Elders in *HoogTijd voor de bijbel* staat: ‘Vaak lezen we kleine stukjes uit de bijbel, een perikoop of een paar verzen.’⁵ Vandaar het advies om ‘af en toe eens een heel bijbelboek te lezen, zoveel mogelijk achter elkaar’. Als ik deze gegevens op me laat inwerken, is mijn conclusie dat veel mensen vandaag de dag inderdaad niet (meer) heel de Bijbel lezen; je mag al blij zijn als men af en toe eens één bijbelboek achter elkaar leest.

Toegegeven: het in *HoogTijd voor de bijbel* gepresenteerde onderzoek is beperkt. Maar ik denk dat ieders ervaring in eigen omgeving het bevestigt: het integrale bijbellezen staat vandaag in christelijk Nederland sterk onder druk.

Wat doet het ertoe?

Men zal zeggen: Wat doet het ertoe? Als er maar uit de Bijbel gelezen wordt. Wát gelezen wordt, is niet zo belangrijk. Hele volksstammen lezen vandaag helemáál niet meer uit het evangelie. Wees blij dat veel mensen dagelijks nog naar de Bijbel grijpen. Trouwens: het 'klassieke' integrale bijbellezen had ook z'n schaduwkanten. Het was vaak dorre routine. Kinderen begrepen het niet. Geef mij dan maar een levend leesrooster of een fris dagboek. En daar zit iets in. Als iemand jarenlang de Bijbel niet meer heeft gelezen en via een dagboek weer met het evangelie in contact komt, kun je God erom danken. Een bijbelleesrooster kan structuur geven aan het bijbellezen, zeker bij jongeren en alleenstaanden. En toch...

De hele Bijbel is Gods Woord

Toch bepleit ik het (vroeg of laat weer) lezen en gaan lezen van de hele Bijbel. En bepleit ik het groeien van de 'melkspijs van het leesrooster' naar de 'vaste spijs' van het lezen van heel de Schrift. Waarom? Laat ik primair twee centrale dingen noemen.

- Wij geloven dat heel de Bijbel Gods Woord is. We belijden in artikel 4 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis wat de canonieke bijbelboeken zijn. En in het daaropvolgende artikel 5 belijden we, dat we al (!) deze boeken als heilig en canonic ontvingen. Als dat zo is, moeten we ook al die bijbelboeken leren lezen. We wijzen schriftkritiek af. We veroordelen mensen die delen van de Bijbel om wat voor reden niet geloven. Als we delen van de Bijbel om wat voor reden niet meer lezen, doen we in feite precies hetzelfde. Wie dus gelooft dat héél de Bijbel Woord en geschenk van God is, zal ook zijn best doen om heel de Bijbel te (gaan) lezen.
- De Bijbel bestaat uit 66 individuele boeken. Die je apart kunt lezen en benoemen: wet, profeten, evangeliën, brieven. Je mag dus best een los bijbelboek lezen. Graag zelfs. Als je maar niet vergeet dat er in de bijbelboeken een historische lijn zit. Van het paradijs, via Golgota, naar het paradijs. Toegegeven: niet elk bijbelboek zit even strikt aan die lijn vast. Bijbelboeken als Spreuken of de brief van Judas zijn niet zo hecht aan Gods tijdbalk gekoppeld als Genesis, Koningen of Handelingen. De kleine profeten zijn apart van de grote geordend. Vandaar dat Micha en Jesaja, hoewel tijdgenoten, in de Bijbel niet naast elkaar staan. De historische lijn is bij de ordening van de bijbelboeken geen keurslijf. Maar die lijn is er wel. De Bijbel is geen encyclopedie, waarin je zomaar losse artikelen kunt opslaan. De basisordering van de bijbelboeken is een historische. Vandaar dat het, om inzicht te krijgen in de Bijbel, van wezenlijk belang is de Bijbel met respect voor die tijdslijn te lezen. Van A tot Z.

Praktische geestelijke groei

Het bovenstaande kan misschien een beetje theoretisch lijken. Maar dat is het toch bepaald niet. Het lezen van de Bijbel van A tot Z heeft alles met de praktijk te maken. Waar niet heel de Bijbel gelezen wordt, heeft dat nl. direct gevolg voor ons geloof en onze vroomheid. Laat ik dat illustreren aan de hand van het volgende.

- Gereformeerde mensen zijn door de jaren heen opgegroeid bij het adagium 'Schrift en belijdenis'. Terecht. Maar wat gebeurt er, wanneer daarbij de Bijbel niet meer van A tot Z opengaat? Dan verdwijnt het totaal kader van de Schrift en als denkkader blijft alleen de

belijdenis over. De Bijbel is alleen nog goed voor de losse teksten. Maar dan wordt de confessie dominant over de Bijbel. Dan wordt de leer een systeem. We gaan bijbelse woorden lezen door de bril van de belijdenis in plaats van andersom. Het gereformeerde ‘Schrift en belijdenis’ kan dan ook alleen goed functioneren als de Bijbel in z’n totaliteit dominant blijft ten opzichte van de confessie. Alleen waar de hele Schrift gelezen wordt, kan de belijdenis z’n functie fris blijven vervullen. Zo niet, dan verstarren vroeg of laat kerk en kerkleer.

- Daarmee hangt direct het volgende samen: heel gauw zitten christenen vast aan persoonlijke eenzijdigheden of vooroordelen. Iedereen heeft bepaalde ideeën over de Bijbel. Je hebt een bepaalde visie op Christus. Je hebt de erfenis van je opvoeding en je catechisatie bij je. Anderen torsen de erfenis van een zware gereformeerde opvoeding of een eenzijdig ‘evangelisch’ denken. Op zich is dat niet onoverkomelijk. Maar lees je nu selectief uit de Bijbel, dan worden je vooroordelen zo maar dominant. Terwijl het lezen van héél de Schrift de beste garantie is dat onze vooroordelen onder kritiek komen te staan. Wie bijvoorbeeld ‘vrijgemaakt’ is groot geworden en dagelijks de Bijbel aan de hand van een ‘vrijgemaakt’ dagboek leest, zal al te makkelijk ‘vrijgemaakt’ blijven denken. En het vaak niet eens in de gaten hebben. Wie héél de Bijbel leest, zal schriftuurlijk leren denken. Hoezeer je ook dán nog moet blijven vechten met je (onbewuste) vooroordelen.
- Hier komt bij: wie de Bijbel leest aan de hand van leesrooster of dagboek, krijgt nog maar een deel van de Bijbel onder ogen. Elk rooster selecteert. Elk dagboek maakt keuzes. Het kunnen heel verdedigbare keuzes zijn. Maar wel selectief. Met als gevolg dat de kennis van de totale Bijbel in de kerk achteruitgaat. En alleen waar héél de Schrift gelezen wordt, blijft de bijbelkennis van de gemeente op peil.
- Maar moet dat per se gebeuren via ons persoonlijke bijbellezen? Moeten niet de kerk, de gezamenlijke bijbelstudie, de catechese, ervoor zorgen dat ik de Bijbel leer kennen en bijbels leer denken? Maar vergeet het nooit: tegen het persoonlijk en samen thuis bijbellezen kan niets qua geestelijke intensiteit op. Reken maar uit: ik hoor gemiddeld twee keer per week een preek. Wie twee keer per dag uit de Bijbel leest, leest veertien keer per week uit de Bijbel. Een predikant of catecheet geeft 26 à 30 keer per jaar een uur catechisatie. Wie met z’n kinderen drie keer per dag uit de Bijbel leest, opent Gods Woord $365 \times 3 = 1095$ keer per jaar. En zelfs als je het maar één keer per dag doet, lees je thuis op jaarbasis nog altijd ruim tien keer zo vaak uit de Bijbel als de kerk catechese geeft. Met andere woorden: het regelmatig thuis bijbellezen geeft een evangelieoverdracht die in intensiteit nergens elders te evenaren is. Terwijl als het thuis-bijbellezen hapert, geen bijbelstudie of catechese de schade kan repareren.
- De kerk heeft de belofte van de Heilige Geest. Als we moeten getuigen van Christus, hoeven we niet bang te zijn. De Geest zelf zal ons de woorden in de mond leggen (Mat. 10:19 en 20). Maar dat gebeurt niet zomaar. Jezus zei ook: De Geest zal jullie te binnen brengen alles wat ik tegen jullie gesproken heb (Joh. 14:26). Dat betekent: alleen waar ik eerst geluisterd heb naar alles wat Jezus tegen mij sprak, zal de Geest mijn geheugen in de toekomst in momenten van spanning en uitdaging helpen. Alleen als ik vandaag alle woorden van Jezus leer lezen, zal ik er in de toekomst altijd tegen kunnen.

Moeilijke passages

Maar de Bijbel heeft ook lastige passages. Bijbellezen van A tot Z betekent dat je aanloopt tegen stambomen, volkstellingen, tempelafmetingen en offerwetten. Bijbelverzen die zich nauwelijks laten voorlezen. Zoals die Chinese voorganger over het Oude Testament zei: ‘Het lijkt soms op het eten van kreeft. Veel schaal en weinig vlees.’⁶ En inderdaad is niet alles in de Bijbel zonder meer voorleesbaar. Zeker niet voor jonge kinderen. Maar ook ouderen

ervaren het zo. Maar dat betekent niet dat deze onvoorleesbare passages dus ook onleesbaar zijn. Het zal alleen nodig zijn dit soort bijbelpassages op een eigen manier te benaderen. Misschien moet je zulke bijbelgedeelten niet op een drukke doordeweekse dag lezen, maar ze bewaren voor een rustiger tijdstip. Of er apart werk van maken. Zo kun je passages over bijvoorbeeld de afmetingen van de tempelmuren in Jeruzalem illustreren met een afbeelding of plattegrond, die laat zien wat de Bijbel in woorden tekent. Kortom: moeilijke passages (en die zijn er!) vragen om een aangepaste manier van bijbellezen. Dat is een weerbarstige uitdaging. Als we maar niet zeggen: ‘Lastig deel, sla over’, maar op z’n tijd ook déze passages onze aandacht geven. Omdat we geloven dat ook deze bijbelwoorden waarheid en inhoud bevatten (vgl. art. 25 NGB).

Een wens

Bijbellezen is levensnoodzakelijk. Het is tegelijk een opgaaf waar je steun bij nodig hebt. Je moet het samen doen met alle heiligen (Ef. 3:18). Want als ik het hierboven heb over illustratiemateriaal en toelichting, kan niemand dat alleen. Wat zou het daarom een geschenk zijn, wanneer er eenvoudig huismateriaal op de markt was, dat ons begeleidt bij het lezen van juist heel de Bijbel. Ongetwijfeld is er rond de Bijbel veel op de boekenmarkt te koop. Vaak te veel. In z’n hoeveelheid vaak ook net weer te divers om voor dagelijks gebruik handzaam te zijn. Wat zou daarom een bijbels dagboek (eventueel voor een periode van drie of vier jaar) waardevol zijn, waarin we door heel de Bijbel geleid zouden worden. Cursorische bijbellezing in dagboekvorm met korte, meditatieve parafrase.

Iets in die richting is ooit opgezet door wijlen ds. D. Vreugdenhil onder de titel *Van boek tot boek van dag tot dag*.⁷ Hoewel dat dagboek m.i. te weinig Bijbel en te veel preek had; en lang niet heel de Bijbel bestrijkt. Maar de titel geeft wel de bedoeling aan: dit dagboek wilde héél de Bijbel recht doen. Ook *Het Leven*,⁸ een bijbel met aantekeningen, gebruikmakend van de bijbelvertaling *Het Boek*, geeft waardevolle aanzetten. Maar dit boek is toch meer een studiebijbel dan dat het gewone bijbellezen erdoor vereenvoudigd wordt.

Iemand zou daarom de tijd en de kracht moeten krijgen om ons te helpen met een bijbels dagboek dat héél de Bijbel beslaat. Met korte exegetische en praktische kanttekeningen. Dat zal intussen voorlopig wel een vrome wens blijven. Zoiets vraagt monnikenwerk. Laten we daarom maar niet wachten op het volmaakte boek-bij-de-Bijbel, maar gewoon (weer) beginnen biddend heel de Bijbel te lezen. Van A tot Z. Het zal een machtig middel zijn om de kerk voor hypes en eenzijdigheden te bewaren, en haar werkelijk en evenwichtig te laten groeien op het fundament van Christus Jezus.

Noten:

1. Bram Beute e.a., *HoogTijd voor de bijbel*, Barneveld 2004.
2. Marjon Welmens, ‘Een klein onderzoek naar het bijbelleesgedrag van kerkgangers’, in: *HoogTijd voor de bijbel*, p. 80-86.
3. A.a., p. 84.
4. A.a., p. 83.
5. Sabine van der Heijden, ‘Bijbellezen met hoofd, hart en handen’, in: *HoogTijd voor de bijbel*, p. 94.
6. Zie Th.C. Vriezen, *Hoofdpijnen der theologie van het Oude Testament*, Wageningen 1966, p. 97.
7. D. Vreugdenhil, *Van boek tot boek van dag tot dag*, Enschede 1979.
8. *Het Leven. Praktische lessen uit Het Boek*, Heerenveen 2001.